

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

78345

891.99

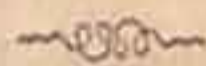
S-37

891.99
S-37

ԺԼԱՏ

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

ԳՐԵԱՅ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐ-ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ.

ԹԷՈՒՆՍԻԱ

Ի ստամբուլի Խաչիքեան Ռառաբնարանի ազգիս Հայոց

1867 = ՌՅԺԶ

891.99
S-37

ՏԷՐ-ԱՐՐԱՀԱՄԵԱՆԻ ՈՒՐԻՇ ԳՐՈՒԱԾՔԸ.

1.) ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԽՐԻՄՈՒ Կանդերձ աշխարհագրական եւ ուսումնական տեղեկութեամբք զնախնի եւ զայժմու բնակչաց Տարիոյ . Թէոդոսիա , 1865. Գիւնը 1 թուրչի : — Այս պատմութեան վերայ արդէն երկու անգամ ուսումնական քննութիւններ հրատարակուած են . առաջինը Մասեաց Աղանուոյ 1865 Թուականի Մարտի ամսատետրին մէջ , յորում Գերապատիւ եւ մեծանուն խմբագիրը Գաբրիէլ Վ. Այվազեան ,
,, Խրիմը , կասէ , որովհետեւ հինգ վեց հարիւր տարիէ ի վեր բնակարան
,, եւ գրեթէ երկրորդ հայրենիք եղած է բազմաթիւ Հայ գաղթականաց
,, Անեցոց , այս պատճառաւ մեծապէս գովութեան արժանաւոր կտես-
,, նեմք այս նոր աշխատասիրութիւնը , յորում հետաքնին հեղինակը
,, ստոյգ գրուածքներէ հաւաքելով ամփոփեր է ընդհանրապէս Խրիմու
,, վերայ եղած գիտելիքներուն գլխաւորները , եւ յատկաբար Խրիմեցի
,, Հայոց պատմութիւնը , վիճակագրութիւնը եւ սովորութիւնները “ . եւ
երկրորդ ’ ,, Հայկական Աշխարհ “ ամսագրի Արգոյ Խմբագիր—Հրատարակողը , որ իւր 6 եւ 7 Թուահամարներուն մէջ . ,, Երբ հայկական
,, պատմութիւնը , — կասէ , — ոչ միայն չէ մշակվում , այլ եւ չէ հա-
,, ւաքվում նորա համար հարկաւոր նիւթեր անգամ , այժմ մի այսպիսի
,, գործը շատ Թանկագին է Հայերիս համար : Այս գրում կարող են
,, գտնել մինչեւ անգամ այն , Թէ Խրիմի հայարնակ քաղաքներից իւ-
,, րաքանջիւրում որքան Հայեր կան , եւ ինչ գործով են պարապում ,
,, ի հարկէ նոյնպէս ցոյց է տուած : Պատվելի հեղինակ Պ. Տէր-Արրա-
,, համեանը որորովին արժանի է Հայերի շնորհակալութեան այս գրքի
,, համար , գրնէ մեր մէջ այդ զգացմունք է զարթեցրել : Սորա
,, հետ ասեմք արտաքին գեղեցկութիւններ . տիպը գեղեցիկ է եւ ճոխ ,
,, ինչպէս Խալիբեան Ուսումնարանի տպարանում տպված գրեթէ բոլոր
,, գործերը “ եւ այլն :

2.) ՏԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՆԻ ՔԱՂԱՔԻՆ Կանդերձ տեսարանացոյց պատկերօք . երկրորդ տպագրութիւն , սրբագրեալ ի հեղինակէն եւ ճոխացուցեալ . Թէոդոսիա , 1867. Գիւնը 75 կոպ : — Այս գրքին մէջ կրտսնեն ընթերցողք ոչ միայն Անուոյ ճշգրիտ տեղագրութիւնը , Բագրատունի Թագաւորաց կենսագրական համառօտ պատմութիւնն ու վերջարանական գեղեցիկ խորհրդածութիւնը , այլ եւ Հայաստանի համառօտ տեղագրութիւնը , յորում հեղինակը ,, Յիշատակաց արժանի

ԺԼԱՏ

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐԱԼԻ ԿՆՏԱԿԱՆ ԿՆԵՐՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐԱՆ

12003

114

20th

MEMORANDUM

1803

891.99

S-377

uv

70.

ԺԼԱՏ

Հ.Ս.Խ.Է. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԳՐԱՐԱՆ
 * С. С. Р. А. Публичная Библиотека
 7/31. 1922
 ЯНЕНА, Мясникова
 ԱՅՄԱՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

— 26 —

Գ Ր Ե Ա Յ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՐ-ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ.

Թ Է Ո Դ Ո Ս Ի Ա

Ի սպարակի Խաչիքեան Ռառնակարանի ազգիս Հայոց

1867 = ՌՅԺԶ

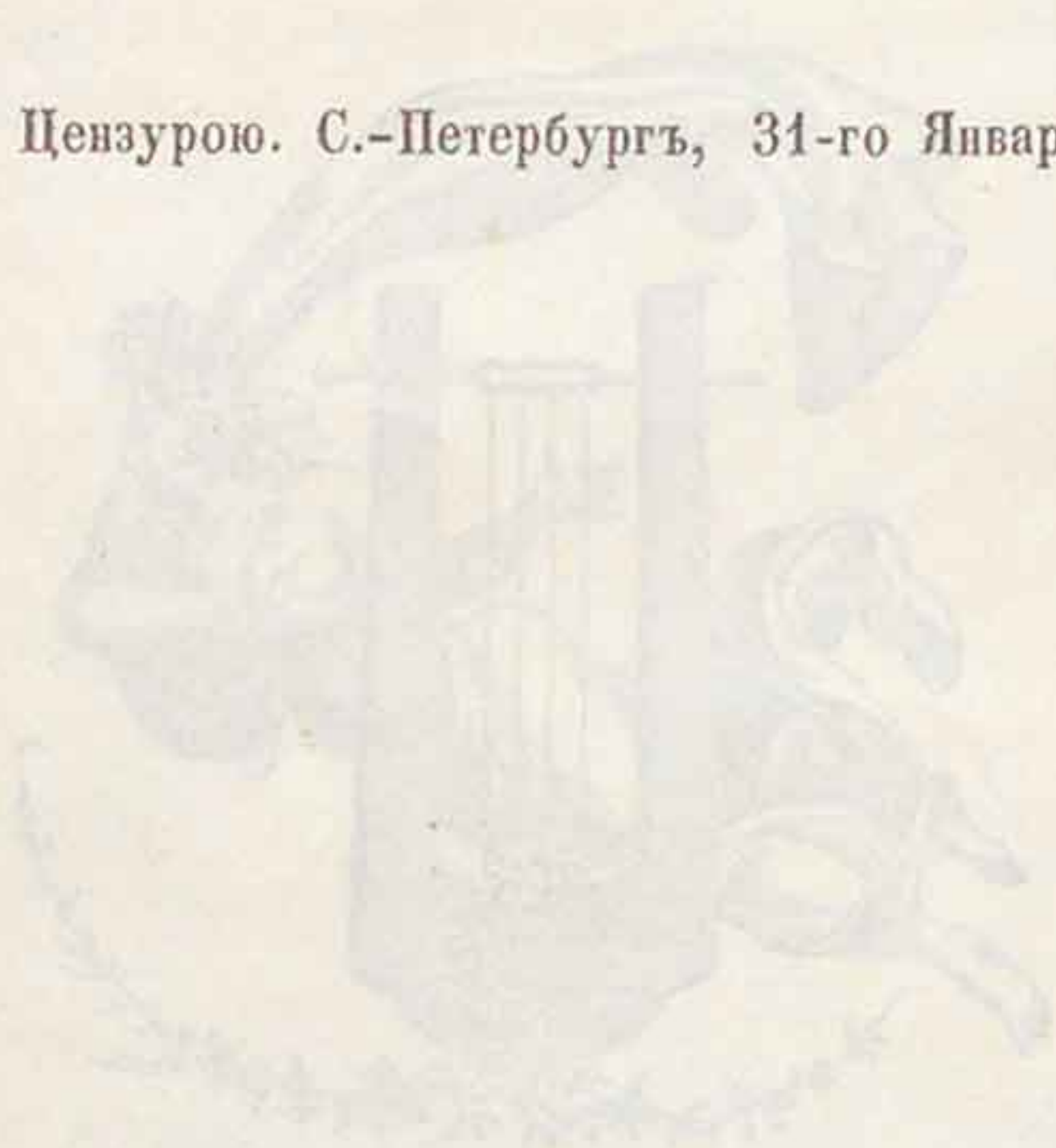
4050

41189

2016

Дозволено Цензурою. С.-Петербургъ, 31-го Января 1867 года.

 ԱՅՆ կատակերգութիւնը, որ 1860 թուականի ֆետրուարի 13-ին՝ Թէոդոսիոյ Խալիբեան Ուսումնարանի աշակերտաց առաջին անգամ ձեւացուցած ժամանակը անձամբ ներկայ գտնուեցար, եւ նորա պարզ բովանդակութիւնը՝ համեմատելով մեր այլ եւ այլ երկիրներու մէջ գտնուած ազգայնոց բարքին, նախ՝ բազմաթիւ հանդիսատեսից հետ մէկտեղ, եւ ապա՝ թիֆլիզէն ու մեր հայրենի Գանձակէն քանի՛ քանի անգամ նամակագրութեամբ խորհուրդ տուիր որ տպագրութեամբ հրատարակեմ, — ահա յօժարակամ սիրով գովելի բաղձանքդ կատարեցի :

Աներկբայ լինելով որ քու սրտիդ բաղձանքին համաձայն ընդունելութիւն կգտնէ այս կատակերգութիւնը նաեւ մեր բոլոր համազգեաց կողմանէ՝ թէ՛ նիւթոյն ընտրութեանը եւ թէ՛ հանրաշահ բարոյականի մասին, կմնամ յառաջադիմութեան Ազգիս անձնանուէր, եւ տեսութեանդ կարօտ, եղբայր քո հարազատ

ԴԵՐԱՍԱՆՔ.

Մեկիք Գալուստիչ Քարհանով	Փլատ.
Մեկքոյ	Ծառայ նորա.
Վարդան {	} Ուսեալ երիտասարդք.
Սողոմոն {	
Մամիկոն Գէորգեան Քարծախեանց	Որդեգիր Քարհանովի.
Իրացիք Քարհանովի	Ն. Ն.
Պաշտօնատեարք Բարեկարգարանին Ռուսաց	Ն. Ն.

Գործողութիւնն է ի Խրիստ, ի սան Քարհանովի :

Երկտող կատակերգութիւնը ինքնին
 բացայայտելով ընթերցողաց մեր աշ-
 խատութեան շարժառիթն ու նպատա-
 կը, այսքանս միայն հարկ համարեցինք ա-
 սել՝ որ թէեւ Տաճկահայոց ու Խրիմեցւոց
 յատուկ անուանց եւ օտարազգի բառերուն մէջ
 գործածած տառադարձութիւնը՝ *հակասուկ ե թո-
 շորովին* հայկական մատենագրութեան սկզբանցն ու
 մեր լեզուի ճշգրիտ առոգանութեանը, սակայն այս
 կատակերգութիւնը գլխաւորապէս — կամ աւելի պարզ
 ասեմք — *յասկասիս* Խրիմաբնակ ժողովրդոց համար
 գրելով՝ անտեղի համարեցինք այս տեղ մատենագրա-
 կան կանոնաւոր ուղղութեանց անմիջապէս հետեւելը:

Յասկասկս ասացինք իրաւամբ, վասն զի առանց լեզուին ոճն ու տառադարձութիւնը փոխելու, ոչ թիֆլիզցին կարող է վրաստանի մէջ ներկայացընել, ոչ Երեւանցին Սյրարատայ մէջ եւ ոչ Աժտէրխանցին, Քանձակեցին ու Արցախեցին (Ղարաբաղցին) իւրեանց գաւառներուն մէջ, յորոց այժմէն իսկ կխնդրեմք վերոյիշեալ փոփոխութեանց ձեռք զարկելու ժամանակներել մեզ — որ ստիպեալ ի հարկէ — գէթ իրենց տառադարձութեամբը չեմք գրած *միւսյն* այս կատակերգութիւնը, երեւակայելով՝ որ ինչպէս Տաճկահայոց կամ Խրիմեցւոց լեզուին ոճն ու տառադարձութիւնը Հայաստանցւոց խորթ է եւ անախորժ, նոյնպէս եւս Հայաստանցւոցը՝ դժբաղդաբար Տաճկահայոց:

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ.

ՏԵՍԻՒ Ա.

(Քարհանովի տունը ժողուած ու կարգաւորուած է արեւելցի ժլատ վաճառականաց տուներուն պէս. ինքը աղտոտ գիշերազգեստ (*խաշար*) մը հագած է: Սենեկին մէկ կողմը ստրկի սնտուկը դրուած է, իսկ միւս կողմը՝ փայտե հասարակ սեղան մը, որոյ վրան մէկ աշտանակ, համրիչ ու քանաքաման դրուած է, եւ դիմացը հին արոտ մը: Վարագոյրը բացուելուն պէս՝ համրիչը սեղանին վրայ կբողոս, եւ ժողովրդեան դառնալով՝ կըսէ.)

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Տեսնը ինչ ըսել է խելօքու[թիւնը, ինչ ըսել է խարճ ու մասրաֆ գիտնալը: Իրաւ է, թէպէտ շատ անգամ ինքզինքս զրկեցի, բայց ամենեւին փոշման չեմ այն քաղցածու[թեամբ անցուցած օրերուս վրայ: Շատ ատեն բարեկամներս ասոր համար «ժլատ ես» ասելով՝ կամօթեն ինձի. բայց չեն գիտեր խելքի աղքատները թէ՛ օր մը քիչ ուտելով, օր մը քաղցած անցընելով, օր մը գրացինին տունը փորս կշտացընելով, օր

մըն ալ ասոր անոր կերակուրին վրան հաս-
 նելով տարուան մէջ սրբան մասրափսրդ
 օրեր կանցնին ու ինչ խըտար ստակ թօփ
 կըլայ սնտուկիս մէջ: Ես իսա խըտարը գի-
 տեմ, որ այն «ժլատ ես» ըսողները՝ ստակն
 ինչ բան է,—չեն գիտեր. սալթը մէկ բան
 մըն է, առեր ընկեր են՝ թէ «Ուսում պէտք
 է տղոցը». բայց չեն գիտեր խեղճերը որ
 չոր ու ցամաք ուսումը՝ փոր չի կշտացը-
 ներ: Ուսում ըսածդ՝ ստակն է, ստակ ու-
 նիս մի, — համ ուսում ունիս, համ խելօք
 իս: Դուն հազար ըսէ, որոն կըսես. անոնք
 կէնէ իրենց նոր հաւան կչալին: Աղբար
 կասիմ,

Դուն ինձ վըրայ լաւ մը նայէ, որ չըգիտեմ
 անունս գըրել,

Ընդ հակառակն փողը սընտուկս հազա-
 րաւոր ձագ է հանել:

Ամէն բանի ճարը ստակն է աշխարհիս վրայ.
 մարդուս սուտ աստուածը՝ ան է, ան է որ
 հիմա փառաւոր կերպով կեցած է աս իմ
 սիրելի սնտուկիս մէջը: Ա՛խ, սիրելիդ իմ
 սնտուկ, աս քանի՞նում օրն է որ երեսդ չիմ
 տեսած, քանի՞ ատեն է հիսապդ չիմ նայած.

բայց այս իմ անհողութեան համար՝ կրնաս
միայն ասով գոհ ըլալ, որ ամէն բողբ
մաքիա մէջն ես :

(Յետոյ ստրկի քսակը կհանէ սընտուկէն, եւ վեր ի վար
ձգելով՝ կրտէ.)

Անոնք ինչ գիտին փողին սլատիւր .

Փող — աշխարհ շինող,

Փող — մարդիկ փրկող,

Փող — լեզու տըւող,

Փող — անուն հանող,

Փող — իմ հողւնյս ցող . . .

(Այս խօսքէն յետոյ՝ դուռը կղարնեն, եւ ծառան կմտնէ.)

ՏԵՍԻԼ Բ.

ՄԵԼՔՈՅ, ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

ՄԵԼՔՈՅ.

Աղա, երկու մարդ եկիլ ին, հրաման
կանիք ներս ծան տամ :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

(Նիսիւթած, ստակը սնտուկը դնելով.)

Ի՞նչ մարդիկ են . . . ինչ կուղեն : — Հածէ
կճանչնաս նոցա :

ՄԵԼՔՈՅ.

Աղա , մէկը հաճի Արիստակին տղան է .
մէկալն ալ իօճա Մինասին տղան :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Հն հն հա , հասկըցայ : Անոնց պապանե-
րը իմ լաւ բարեկամներս էին . զնալալը
մարդիկն ալ « Ուսում պէտք է տղոցը » կան-
չելէն մեռան ամմա , շինտի անոնց անունը
ալայ-մալայ (¹) փճացուցին աս տղաքը : —
Ի՛նչ ալ ըլլայ , ներս ծան տալու է :

(Մառան կուղէ ելնել .)

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

ՄԵԼՔՈՅ :

ՄԵԼՔՈՅ.

(Խսկոյն յետ դառնալով .)

Հրամէ , աղա :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Հաճէ , հոս արի . իտա մարդոց ձեռքերը
բան տեսնը մի :

ՄԵԼՔՈՅ.

Աղա , ի՛նչ բան :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Հաճէ , բանը չիս հասկընար . պօխչա
մօխչա , անպէս բան չունին ձեռքերը :

(¹) Բոլորովին :

ՄԵԼՔՈՅ.

Աղա, մէկին ձեռքը բան չըկար ամա,
մէկալին ձեռքը ինծի անպէսնակ կուգայ
թէ մէկ փլաթօքով բան մը տեսայ:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Հաճէ, ինչ ըսել է « ինծի անպէսնակ կու-
գայ ». զայիր կալածի (¹) ըրած իքէնդ քոն
կըլայիր:

ՄԵԼՔՈՅ.

Աղա, քոն չէի ըլար ամա, աղէկ չնայե-
ցայ:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Տէ հայտէ, հայտէ բացբերան. դնա շու-
տով ծան տուր, զէրէ մարդիկը պէքէյէ-
լէն մէմն եղան:

ՏԵՍԻԼ Ք.

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

(Ինքն իրեն խօսելով.)

Բալլիքը ճէպս է, ամա, աճապ սնտուկս
կպղեցի չէ նէ խօսքի բռնուելով բաց ձգե-
ցի. (Նայելէն յետոյ). Չէ, խօսքի բռնուած ալ
ըլամ, կէնէ ես իմ բանս գիտիմ: — Աս ա-
ղէկ ամա, ասոնք ինչ բանի եկած պիտի

(¹) Խօսակցութիւն:

ըլան ինձի աճապ . . . Ատամ, պէլլի մը չէ,
զայիր եա աղերը պակաս է, եա մաղերը :

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՔԱՐՀԱՆՈՎ, ՎԱՐԳԱՆ ԵՒ ՍՈՂՈՄՈՆ.

ՎԱՐԳԱՆ ԵՒ ՍՈՂՈՄՈՆ.

Здравствуйте, Меликъ Калустичъ.

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

(Զեռքերը բռնելով.)

Բարի եկաք . հրամեցէք նստէք : —

(Գէպի դուռը դառնալով.) Մէլքոյ :

ՄԵԼՔՈՅ.

Հրամէ, աղա :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Հաճէ, դնան ան դուսի դրած եաշչիքը բեր
սրտեղս դիր : (Նիւրերուն դառնալով.) — է՛, տաճա
թնչպէս հարցընենք :

ՎԱՐԳԱՆ.

Փնռք Աստուծոյ, հրամանոցդ հարցընե-
լու է :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

է՛՛ մեզի հարցընելու տեղ մնաց որ . իշ-
թէ դուք ալ կտեսնիք որ մէկ կողմէն ծե-
րութիւնս կտխից, մէկալ կողմէն՝ ակռայիս

ցաւը . մէկմէկ ատեն անպէս ռահաթսրդ կը-
լամ որ ինքս ինծի կմոռնամ : — Հրամեցէք
նստէք :

ՍՈՂՈՄՈՆ .

Մեղիք Գալուստիչ , ինչո՞ւ ձեր ակռայի
ցաւին ճար չիք անել տար :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ .

Ատամ Աստուած ան հէքիմներու պէլա-
ները տայ : Ասկէց օխթը տարի առաջ ֆէր-
շալ մը ծան տուի , համ 25 քափիքս առաւ ,
համ անպէս ճար տուաւ որ իսա ետեւի ինը
ակռաս թափեցաւ : Անկէց վերջն ալ՝ зубной
врачъ (¹) է , ինչ պապայիս ցաւն է ասին եկիլ
է դիմացէն , գնացի որ հիչ օլմասա հինգ
ակռայիս տեղը նորը շինել տամ , ան ալ 15
րուպլիէն պակաս չիմ անիլ , ասաց . վաղ
անցայ գնաց :

ՍՈՂՈՄՈՆ .

Մեղիք Գալուստիչ , ատ խիստ աժմն
ուղիլ է ու :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ .

Ի՞նչ աժան ուղիլ է , տասնըհինգ րուպ-
լի . . . 15 րուպլին տիւնեային փարան է , ես
հիչ կուտամ :

(¹) Ատամնարոյժ :

ՎԱՐԴԱՆ.

Է ինչ ասիք ու չտուիք :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Ի՞նչ պիտի ասէի . անպէս բան ասի որ ,
մարդը վրաս նայելէն նայելէն մէմն եղաւ :

ՍՈՂՈՄՈՆ.

Կէնէ-կէնէ , — ինչ ասիք :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Դուն , ասի մարդուն , հինգ ակռայ դնե-
լու համար տասներհինգ բուլլի կուզիս չէ .
երսուն բուլլի տուր ինձի՛ մնացած քսան-
ւիրեք ակռաս ալ հանեմ քեզի տամ :

ՍՈՂՈՄՈՆ, ՎԱՐԴԱՆ.

(Բարձր խնդալով .)

Հն , Հն , Հն . Հն , Հն , Հն

ՍՈՂՈՄՈՆ (առ Վարդան .)

Съ подобнымъ человекомъ, я первый разъ встрѣ-
чаюсь (¹) .

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Ես իմ ցաւին ճարը գիտիմ . դուք ձեզի
նայեցէք :

(¹) Այսպիսի մարդ առաջին անգամն է որ կտեսնեմ :

ՎԱՐԴԱՆ.

Մեր ցաւը, Մելիք Գալուստիչ, ձեր ցաւին պէս բնական ցաւ չէ:

ՍՈՂՈՄՈՆ (առ Վարդան.)

Ну скажи же, что тамъ цѣлый часъ разговаривать! (1)

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Գիտիմ, գիտիմ. խորթ որ իմ ցաւին պէս չէ ձեր ցաւը:

ՎԱՐԴԱՆ.

է ինչ է մեր ցաւը, ըսէք նայինք, Մելիք Գալուստիչ:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Ձեզ, աղբարս, գիտիք ինչ կայ, ձեզ ուրիշ ցաւ չունիք. ձեր ցաւը ճէպի ցաւ է, ճէպի (Գլուխը շարժելով):

ՍՈՂՈՄՈՆ.

Браво! браво! Մելիք Գալուստիչ, անպէս ասիր որ թափ գլխուն զարկիր:

(1) Ասան, ինչ այդչափ կերկրեցունուս:

4050

ՏԵՍԻԼ Ե.

ՔԱՐՀԱՆՈՎ, ՍՈՂՈՄՈՆ, ՎԱՐԳԱՆ ԵՒ ՄԵԼԻՔՈՅ.

ՄԵԼԻՔՈՅ.

Աղա, երեկ մէկ մարդու մը խօսք տուիլ
իք եղիլ է. եկիլ է, ծան տամ:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Երեկ... Հա, գիտիմ. ան ալ ճէպի ցաւ
ունեցողներէն է: (Մեւքոյին դառնալով.) Հաճէ,
դնա ասա որ արթըխ ուշ է, աղան պառկե-
լու վրայ է. էկէր կրնայ նէ՛ վաղը հօրսու-
կը (¹) թող գայ:

ՍՈՂՈՄՈՆ.

(Կողմնակի առ Վարդան.)

Ну скажи же, можетъ въ самомъ дѣлѣ онѣ въ
это время спать ложится; мы вѣдь опоздаемъ отъ се-
годняшняго вечера (²).

ՎԱՐԳԱՆ.

Մելիք Գալուստիչ, ես ձեզիմէն բան մը
պիտի խնդրեմ, խօսք կուտամք որ խնդիրքս
կատարէք:

(¹) Կեօրին կամ ճաշուայ ժամանակ:

(²) Ասա, կարելի է որ նա այս ժամանակս պառկել
կուգէ. մենք կուշանանք այս երեկոյեան խնջոյքն:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Էկէր ըլալու բան է նէ՛ ինչո՞ւ չէ:

ՎԱՐԴԱՆ.

Մեղիք Գալուստիչ, ինծի երկու շաբթուան
համար եթմիշհինգ բուսլլի ստակ պէտք է,
կրնա՞ք տալ:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Տալը աղէկ ամա, մէկալ բանը ունիս:

ՎԱՐԴԱՆ.

Մէկալ բանը ինչ ըսել է, ես ատ խօսքը
չհասկըցայ:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Քովս ձգելու բան մը, — դրաւ, ուէհին,
հասկըցա՞ր:

ՎԱՐԴԱՆ.

Ի՞նչպէս չէ. մէկ տիւթին սթօլի, եւ քսան
հատ չայի արծըթէ դգալներ բերիլ իմ:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Ո՞ւր է, նայիմ. — փրօպ ունի:

ՎԱՐԴԱՆ.

(Արծաթեղէնը Քարհանստիին տալով.)

Ատ ինչ խօսք է, Մեղիք Գալուստիչ, մի-
թէ ձեզ խաբելու եկիլ ինք:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

(Սկսողները դնելով.)

Ս. չքս լաւ չի տեսներ. 4-ը կերեւնայ ամա,
տակն ինչ եղածը պէլլի չէ:

ՎԱՐԴԱՆ.

Մեղիք Գալուստիչ, ատ թէմիզ արծաթ
է, վօսեմտեսեաթ չէ թվերթիյ փրօպ, փե-
թըրպուրկէն եկած. ատոր շինող վարպետը
Հոնտոն կկենայ հիմա:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

(Զեռքին մէջ ծանր ու թեթեւ ընելով.)

Վարդան աղբար, քեզի բան մ'ըսեմ. աս
տեղ քսանըհինգ բուպլիի արծաթ եւ կայ,
եւ չկայ:

ՍՈՂՈՄՈՆ.

(Վարդանի տեղը խօսելով.)

Ո՛չ, Մեղիք Գալուստիչ, ուղենաք նէ՛
կրնաք քաշել: Ատ արծըթեղենի համար ես
կհաւատացընեմ ձեզ Հայու խօսքով, որ իմ
աչքովս տեսայ ու կարդացի պարոն Վար-
դանի հօր՝ Հաճի Արիստակիւն տէֆթէրին
մէջ, որ 95 բուպլիի առած է. բայց որով-
հետեւ հիմա ստակ պէտք է պարոն Վարդա-
նին, յիսուն բուպլի տալը՝ մեծ բան չէ

ձեզի համար . մանաւանդ որ անոր տուած
 ուէհինը՝ ձեր տալու ստըկին գիմաց երկու
 խաթը գին ունի :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ .

Ըսածդ պէլքի շիտակ է ամա , աս ալ կայ
 որ « Ստակ չվաստըկողը՝ ստըկի խաթըը չի
 գիտնար » կասեն : Պէլքի ասոր անողը
 խենթ է եղեր , ես ալ պիտի խենթնամ . . .
 Ինծի հարցընիք նէ՝ քառսուն ըուպլիէն
 աւելի քափիք մ'ալ չեմ ի տար :

(Համրիչին վրայ մտքէն խօսելով՝ կհաշուէ արծաթի դումարը .)

ՎԱՐԴԱՆ .

Մեղիք Գալուստիչ , չիւնքի աւելի չուղիք
 տալ , խնդրեմ շուտով լմընցընէք , որ ժա-
 մանակ չունիմ շատ կենալու :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ .

Շուտ ընեմ ամա , տասնըհինգ օրուան
 փրոցենթը չորս ըուպլի կընէ . ան ալ
 խայիլ իս տալու :

ՎԱՐԴԱՆ .

Չորս ըուպլի . . . (Հնկերին կողմնակի .) Вотъ desco-
 вѣстный человекъ ! (¹) Տուէք , Մեղիք Գալուստիչ ,
 ինչ անինք . « անճարը կերիլ է բանճարը »
 կասին Հայաստանցիք , թամամ մեր բանը
 գարձաւ :

(¹) Ա՛յսպէս անխղճմտանք մարդ :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

(Սնտուկէն ստակը հանելով.)

Աղէկ, աղէկ, տամ. բռնէ՛ ձեռքդ: Իշխէ
քեզի 5, մէմալ 5, = 10. աս ալ 3, = 13. մէմը
տաճա 3, = 16. նայէ՛ նայէ՛, ինչպէ՛ս նոր ստակ-
ներ են... (Վարդանը պաղ պաղ Քարհանովի վրան կնայէ.)
աս ալ 3, = 19. մէմը տաճա 3, = 22. մէմալ
3, = 25. կէսն անցանք, գիտիս. նայէ՛ ինչպէ՛ս
կցուլայ, — գննդ սիրիմ...)

ՎԱՐԴԱՆ.

Ա՛խ, Մելիք Գալուստիչ, աս ինչ չէշիտ
բաներ կանիք. շուտ արա փոժալուսթա,
ժամանակ չունիմ:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Կէսն ալ վաղը կուտամ. ալնոյն ալ աս
գիշեր խարճելու չիս եա:

ՎԱՐԴԱՆ (առ Սողոմոն.)

Ну, что это за наказание! ⁽¹⁾ լմընցո՛ւր փոժա-
լուսթա:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Նա, առ, մի լար. ինչ ատ խրտար նազ-
լանմիշ կըլաս. բռնէ՛. 31, երսու...)

(1) Այս ինչ պատժի հանդիպեցանք:

ՎԱՐԴԱՆ.

(Քարհանալի խօսքը կտրելով.)

Կեցիր, կեցիր. ինչ երսունըմէկ... —
Քսանըհինգ՝ մէմալ 3, — երսունըմէկ կընէ
դայիր...

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

(Սխալուիլ ձեւացընելով.)

Առաջ 25 տուի հա. հէյ կիտի ծերու-
թիւն. հիսապս պիլէ կմոռնամ... Անպէս
էնէ՝ 25, մէմալ 3, = 28. առ ալ 1, = 29. տա-
հա 1, = 30. նայէ, տալու ատենդ, դուն ալ
ասպէս նոր ստակ պիտի տաս, գիտիս:

ՎԱՐԴԱՆ.

(Չանձրացած.)

Ты же ты Боже мой, ⁽¹⁾ առ ինչ պէլայի հան-
դիպեցանք. ասոր վերջը պիտի ըլնայ, չէ-
նէ չէ:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Նա, նա, գլուխս մի ցաւցուր. ինչ առ
խրտար ինքզինքդ մեծացուցէ կանիս: Բրո-
նէ. 30 տուի, անպէս չէ մի:

ՎԱՐԴԱՆ.

Երսուն, երսուն:

(1) Ա՛խ Տէր Աստուած:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Աս ալ 3, = 33. աս ալ 1, = 34. տաՀա
1, = 35. մէմնալ տաՀա 1, = 36: Լմընցաւ.
սիրտդ տեղն ինկաւ:

ՎԱՐԴԱՆ.

Մեղիք Գալուստիչ, քառսուն րուպլի խոս-
տացիլ էիք ու. ինչո՞ւ երսունըվեց կուտաք:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Հապա փրոցենթը:

ՎԱՐԴԱՆ.

Ո՛հ, Մեղիք Գալուստիչ, շատ ժլատ մարդ
իս եղիլ է: Քառսուն րուպլիին՝ երկու շաբ-
թուան համար՝ չորս րուպլի փրոցենթ կու-
տամ, տաՀա կուզիս որ ան ալ առջեւէն
առնուս: — Շիտակն ըսեմ.

Ժլատ բառը շատ լրսած եմ,

Բայց քեզ նրման հիչ տեսած չեմ:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Ի՞նչ . . . (Բարկացած արագ արագ կքալէ, ու ինքնիրեն
դատողութիւններ ընելով կըսէ.) Ես իմ ստրկին տէրը
չիմ մի. իշթէ քեզի, կուզիս առ, կուզիս
մի առնուր: Վրաս կնայիս որ վատիլ իմ, ա-
նոր համար ժլատ իս կասիս. դուն մի վախ-

Նալ, ես քեզ նման քամի կուլ տուողներ
շատ տեսեր եմ.

Իմ կերած սոխն ու պրասը,
Դեռ չէ կերած կուկուլլասը :

ՎԱՐԴԱՆ.

Ատ արթըխ շիտակ ասիր, զէրէ վրայէդ
պէլլի է.

Ուզենալով շատ փող ժողվել,
Կուշտ փորով մը հաց չես ուտեր :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

(Նարձեալ բարկանալով ու քթախօտը քաշելով.)

Էկէր ատ խօսքերը քիչ մը առաջ ասած
ըլայիր, ես գիտէի թէ քեզ ինչպէս կճամ-
բէի. ստակն առար, լեզուդ երկնցաւ հմ :

ՎԱՐԴԱՆ.

Մեղիք Գալուստիչ, ինչպէս որ կերեւնայ,
Ժլատու թենէդ պաշխայ, բարկացող ալ ես.
անպէս է նէ, մնաս բարով :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Երթաս չարով,
Չրգաս տարով.
Ոտքըդ կտորի՝
Ջաղցի քարով :

(Յետոյ դրաւականը սնտուկը դնելով՝ կըսէ Քարհանովը.)

Արի, արի տանեմ քեզ դրախտիս մէջը
դնեմ. արի աչքիս լուսը, արի: (Սնտուկը փա-
կելէն յետոյ, ժողովրդեան դառնալով.) Է՛յ կիտի ստակ,
մինչեւ 36 բուսլի տուի նէ՛: Բնչ խըտար
խաղցուցի... Զովալը ալաքը, էփփէյի շէնք
շնորք ունին ամա, ստակ պահել չիգտեն.
ուսում ունին ամա, խէլք չունին. Ինչո՞ւ
ասիք նէ՛ — մէմը որ ճէպերուն մէջը մկներ
կխաղան, մէմն ալ աս որ ստակը տուածիս
պէս՝ մէկէն առաւ՝ առանց համբելու ելաւ
դնաց. պէլքի պակաս է, պէլքի շինծո՞ւ է,
պէլքի նումրան ուրիշ է: Հա՛ հա՛ հա՛, Ինծի
ժլատ ես կըսեն... Քառսուն բուսլիին տեղը
դուն 100 բուսլիի ուէհին ձգէ քովս, եր-
կու շաբթուան մէջ՝ 4 բուսլի փրօցենթն ալ
տո՞ւր տէ, կուզես ժլատ ըսէ, կուզես անամօթ
ըսէ, կուզես անօրէն ըսէ... Բանի մը մէջ քա-
փիք ըլալէն ետքը, Բնչ կուզես՝ ըսէ: Դուն
հաց տուր ուտեմ, փորս կշտացընեմ ու, ետքը
կուզես նէ՛՝ ետեւէս քաղցած շուն կանչէ.
կէնէ խայիլ իմ, կէնէ խայիլ իմ, կէնէ
խայիլ իմ... (Վարապօյը կիջնայ):

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐԿՐԱՐԴ.

ՏԵՍԻԼ Ա.

(Քարհանովի սենեակը մի ևս նույն կմնայ, սնտուկին դիմացը հասարակ մահճակալ (кровать) կղրուի, ևս ժլատը բաց սնտուկին դիմացը ակնոցներով նստած կլինի: Վարագույրը բացուելուն պես՝ կբսե.)

ՔԱՐՉԱՆՈՎ.

(Ննքն իրեն խօսելով.)

Զարմանք բան. ասոր 15-ինճի օրն է, ու տաճա 40 բուլպլի ստակս չբերին իտա տղաքը: Աճապ չին բերի կասիս... Եկէր չբերին նէ՛ սանքիմ ինչ զարար. թող իրենք Ֆիքր անին ու ետեւէս քալին. ես մէկին տեղը իրէք խաթը ուէհին առի: Ան չէ ամա, ասոր ան խըտար մարդ եկաւ որ պէզմիշ եղայ, ու ատեն պիլէ չուներայ որ քիչ մ'ալ իմ դործս նայիմ: Անճնիս մէմը մինակ մնացի. (դուռը դոցեւով) երեկուրնէ ի վեր սընտուկս նայած չիմ, ուլ գիտէ շինտղ ինչ եղաւ ինչ չեղաւ, մէյմը աչքէ անցնելու է.

օնսուղ ալ՝ երեկ գիշեր զավալլը ⁽¹⁾ Գասպա-
 րին տունը կոտորիլ ին։ Ամա չէ. ստակներս
 տաճա երեկ համրեցի, մէկալ բաները
 նայելու է։ (Առաջին կապոցը հանելով.) Հէյ կիտի
 խօճա Մկրտիչ, աս քու յիշատակդ է։ Քառ-
 սուն բուպլիի բանը բերաւ ողորմած հոգին՝
 15 բուպլիի ուէհին ձգից ⁽²⁾ քովս՝ 10 օրուան
 համար. չորս օրէն ետքը մեռաւ, ու
 անպէսով ինձի մնաց։ (Գլուխը շարժելէն՝ մտուկին
 միւս կողմը դնելով.) Կեցիք, կեցիք ճանս ատ փա-
 փուկ տեղը. դուն իսա տեղէն գուս ելլելիք
 չունիս։ (Երկրորդ կապոցը հանելով.) Ա՞ս ինչ պիտի
 ըլայ աճապ... Հն, աս իմ 40 տարուան մահ-
 լաներէն ժողոված աշխատանքս է. նայէ նայէ,
 ինչ խըտար չէշիտ բն, — հիսապը չի կայ
 . . . (Ժողովրդեան մէկմէկ ցուցնելով.) կաշիի տեսօք
 կտորներ, ձիու նալներ, կպղաքներ, չէշիտ
 չէշիտ գամեր, կոտրած ստաքաններ, վաքսի
 պանքաններ, ճարի շիւշաներ, խոշոր միտիայի
 ոսկոռներ, հազար չէշիտ լաթի կտորներ,
 ու տաճա ո՞ր մէկն ըսեմ, բան շատ... (սըն-
 տուկին մէջ դնելէն յետոյ)։ Շինտղ մէկալ բաները

(1) Խեղճ։

(2) Գրաս, դրաս։

նայինք. (Երրորդ կապոցը հանելով): Հա, գիտիմ,
 գիտիմ որ կապոցն է. Աս ողորմած հոգի Խա-
 չուկ էմճէէս մնացած բաներուն կապոցն է:
 Ի՛նչ տեսօք գիրքեր, մէղք որ կկարգամ
 կկարգամ, բան չիմ հասկընար. Ինչ խըտար
 կտրած՝ հազիր ըրած խալէմներ, գրած
 թուղթեր, տէֆթէրներ, սեռնիքի քառօփ-
 քաներ, քարանտաշ, սուրկուչի կտորներ,
 չորս թապաղայ ճերմակ թուղթ, ողորմած-
 հոգուն պաշտօրթը, գլխի ֆէսը, սանտ-
 ըր: Աղէկ միտքս ընկաւ, աս առնում գլուխս
 կսանտրիմ... ամա չէ. ես մաղերս՝ մատերովս
 ալ կսանտրիմ. աս թող կենայ, հէլպէթ օր
 մը քանի մը քափիքով կծախիմ: (Այս միջոցին
 դուռը կղարնեն, եւ Քարհանովը սաստիկ վախնալ ձեւացը-
 նելով՝ կհարցընէ.) — Ո՞վ է:

ՎԱՐԴԱՆ.

(Դուրսէն կանչելով.)

Մեկիք Գալուստիչ, Էս եմ:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

(Շուտ մը սնտուկը դոցելով.) Շինտի, շինտի. քիչ
 մը սապր արա կօշիկս հագնիմ. (Ժողովրդեան
 դառնալով): Աս վարդանի ծանն է, զայիր
 ստակս բերիլ է. (դուռը բանալով.) Հրամեցէք,
 հրամեցէք, — վարդան աղբար:

ՏԵՍԻՒԼ Բ.

ՔԱՐՀԱՆՈՎ, ԵՒ ՎԱՐԴԱՆ.

ՎԱՐԴԱՆ.

Բարեւ, Մեւիք Գալուստիչ. ինչ կընէք:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

(Ձեռքերուն նայելով.)

Ի՞նչ պիտի ընենք . . . հրամանքիդ հար-
ցընելու է:

ՎԱՐԴԱՆ.

Ես, Մեւիք Գալուստիչ, օրերս խիստ ա-
ղէկ կանցունեմ. ցորեկը պիպլիօթեքա⁽¹⁾ կեր-
թամ, ժուրնալներ կկարդամ ու նոր նոր
բաներ կիմանամ. դիշերն ալ շատ ատեն մի-
սաֆիրութեան կերթամ, պալօներու⁽²⁾ մէջ
կըլամ, քատուիլներ, փօլքաներ, լանսիէներ,
մազուրքաներ⁽³⁾ կխաղամ. աղէկ ու դիտուն
մարդիկներու հետ բարեկամութիւն կանիմ.
անկէց զատ՝ աղէկ կուտիմ, կխմիմ, կհագ-
նիմ, կքալիմ. մէկ խօսքով՝ ամէն կերպով
լաւ ու հանգիստ կապրիմ:

(1) Ընթերցասիրաց բանգարան:

(2) Պարահանդես:

(3) Եւրոպական խաղերու անուն:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

(Հեղճաւիան կերպով.)

Ի՛նչ ասիմ . . . շատ բան : (Աղմուսակի ժողովարդեան ասելով.) — Աւանջ ալ տըռըլթի բան , տըռըլթի ես , վարդան աղբար , գիտիս ինչ կայ . ես ատ քու ըսած աւանջ բաներուդ մէջ՝ սակթը մէկ բան ֆայտալը կտեսնում :

ՎԱՐԴԱՆ.

Ո՞ր բանը :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Միտաֆիրութեան երթալդ . . . աճապայնակէս չըլար որ դնացած տեղերդ ինձ ալ տանիս հետդ պարապար :

ՎԱՐԴԱՆ.

Ինչո՞ւ չէ . մեծ ուրախութեամբ կտանէի , էկէր ծան տային :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Զայիր ^(¹) քեզի ծան կուտան որ կերթաս :

ՎԱՐԴԱՆ.

Հապա ինչ գիտէիր . . .

(¹) Միքէ :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Ես անպէս գիտիմ թէ դուն ալ ինձի պէս մէկ խօլայր ⁽¹⁾ գանելով՝ մէկէն ասոր անոր կերակուրին վրան կհասնիս :

ՎԱՐԴԱՆ.

Ո՛չ, Մելիք Գալուստիչ, հիչ անպէս աներեսութիւնը մեզի կվայլէ :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Հէլպէթ չըվայլեր, հէլպէթ . . . (Ժողովրդեան կամացուկ ասելով.) Ան իսա, էկէր հազիր տրապեզի տեղ ⁽²⁾ գիտնամ, գլխուս վրայ կվազիմ :

ՎԱՐԴԱՆ.

Է, ատոնք ալայն ալ աղէկ. հրամանքդ ինչպէս կանցունէք ձեր օրերը :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Ես, շիտակն ըսեմ աղբարս, ասօր պիւթիւն օրս ոտքի վրայ էի, ու տահա շինտը տուն եկայ որ քիչ մը յօգնութիւնս առնում: Գետինն անցնի ինա զառաֆ Մաթոսը. քանի մը հարիւր առնելիք ունիմ վրան, գնալէն գալէն մէմն եղայ: Տղայ մ'ալ չունիմ որ ասպէս ատեն ուզած տեղերս խրկիմ . . .

(1) Գիւրոսիան, հնարք :

(2) Պատրաստ սեղանի կամ կերակուրի տեղ :

ՎԱՐԴԱՆ.

Մեզիք Գալուստիչ, ինա մեր դրացի Քար-
 ծախովի տղան, որ իր խեղճ հորքրոջ տու-
 նը կկենայ, ինչո՞ւ հոգեզաւակ չիք առնուր:
 Առաջինը որ էօքսուղ է, հար մար չունի.
 Երկուսու՞մն ալ, որ մէկ տարիէն ուեզտնի
 ու չիլիշչայէն ^(¹) կելէ ու ձեր ալայ բանին
 կհասնի:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

է ինքը ինչպէս է, սանքիմ աչքարայ է:

ՎԱՐԴԱՆ.

Տղուն խօսք չկայ. ամա ուղենաք նէ՛,
 խրկիմ, կէնէ հետը խօսեցէք նայեցէք:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Անպէս է նէ՛, գնացած ուլգ խրկէ մէմը
 տեսնիմ:

ՎԱՐԴԱՆ.

Շատ աղէկ, շատ աղէկ:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

է՛, տահա ինչպէս հարցընենք:

ՎԱՐԴԱՆ.

Ի՞նչ բանի համար:

(¹) Գաւառական դպրոց:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Սանքիմ գործի մործի մէջ էք, չէնէ . . .

ՎԱՐԴԱՆ.

Փառք Աստուծոյ. ասկէց երկու օր առաջ ես ալ՝ Սողոմոնն ալ աղէկ տեղեր գրտանք: Ես կեներալ Թօլսթօպրիւսովի իմենիայի ⁽¹⁾ մէջ ուփրավիթէլ ⁽²⁾ մտայ՝ ամ իսը 40 ըուպլիի. իսկ Սողոմոնը Մելիք-Աղամովի քովը քանթոռչչիկ ⁽³⁾ եղաւ, ամիսը 35 ըուպլիի:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Օճ, առ աղէկ բան է. տաճա ինչ կուղիք:

ՎԱՐԴԱՆ.

Ուզած բան չունինք

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Անպէս է նէ, մեր 40 ըուպլին

ՎԱՐԴԱՆ.

(Խօսքը կտրելով.)

Հա, ես ձեր 40 ըուպլին բերիլ իմ:

(1) Կալուած:

(2) Կառավարիչ:

(3) Գործավար:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

(Ուրախանալով) Քառսուն րուպլիս, անքի սիրիմ, իշթէ ստակը տաս' ասպէս մարդուն: Ո՞ւր է ճանս (անհամբերութեամբ ասդիս անդին դարձընելով անքերը):

ՎԱՐԴԱՆ.

(30 րուպլին տալով.)

Հրամէ, Մեկիք Գալուստիչ:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Կեցիր նայինք թամամ է (սեղանին վրայ կողմնակի կհամրէ, եւ քանի մի սկիւթներուն հին եղածին վրայ դժգոհալով՝ գրաւականը կուտայ): Դուն ալ հրամէ քու ուէհիններդ առ:

ՎԱՐԴԱՆ.

Շնորհակալ եմ, — մնաք բարով:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Երթաք բարով, ամա չմոռնաք ինա տրդան խրկելը:

ՎԱՐԴԱՆ.

Ոչ, ոչ, հիմա կխրկիմ. (կեւէ):

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՔԱՐԶԱՆՈՎ.

(40 բուսակին սնտուկը դնելով.)

Շատ զարմանք, որ իտա տղոցը ինա խը-
տար ամիսչէք կուտան : Քառսուկնվնթը
տարի է որ աշխարհիս վրան կապրիմ ամա,
որ մը իտոր կէսին խըտանր պիլէ ամիսչէք
առած չիմ . . . Չօք շէյ . . . էկէր ասինք խե-
լօք ին' խելօք չին . զէրէ ստըկին խաթրը
չեն գիտեր . էկէր ասինք լեզու բերան ու-
նին' ան ալ չէ , զէրէ խօսքի մէջ ես անոնց
ջուրը կտանիմ' ծարաւ ետ կբերիմ . էկէր
ասինք կարդացող ին' ան ալ մեծ բան մը
չէ , զէրէ անոնք ալ անպէս կխօսին , ինչ-
պէս որ ես : Անպէս է նէ , ինչ է . — իմ
կարճ խելքովս' ուրիշ բան չէ , հապա քէօռ
բախտին յաջողութիւնը : (Այս միջոցին Մամիկոնը
դուռը կբանայ , եւ ներս կմտնէ .)

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՔԱՐՀԱՆՈՎ ԵՒ ՄԱՄԻԿՈՆ.

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Աղա, ինձի վարդան աղան խրկից ձեզի:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Հա, ես ասիլ էի որ խրկէ: Հաճէ, դուն պապայ մամայ չունիս:

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Ո՛չ, աղա:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Է՛ շինտղ ինչ բանի վրայ ես:

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Աղա, ուեղտնի ու չիլիշային մէջ կկարդամ. եւ մէկ տարիէն ետքը՝ երբ քուրսըս լըմընցընեմ⁽¹⁾, պիտի ելլեմ:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Մե՞ծ բան կանիս: — Հաճէ, գիտիս քեզի ինչ բանի համար ծան տուի:

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Գիտիմ, աղա. վարդան աղան ինձի քովը ծան տուաւ, ու ըսաւ որ դուք կուզիք ինձի

(1) Ուսումս աւարտեմ:

հոգեզաւակ ընել ձեզ, եւ ուսումս լմընցը-
նելէն ետքն ալ՝ առուտուրական գործի
դնել:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Ան ետքի ըսածը շիտակ է: Էկէր խելօք
տղայ ըլլաս, խօսք մտիկ անիս, քանի մը
ատենէն ետքը՝ տեսօք խանութ մը կրա-
նամ ու քեզի կուտամ որ առուտուր ընես:
— է, անունդ ու Ֆամիլիէդ ինչ է:

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Մամիկոն Գէորգեան Քարծախեան:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Զարմանք բան. անունդ անպէս կնամնի
իմ անունիս, որ կարծես թէ ազգական
ըլլայինք.

Մելիք Գալուստիչ Քարհանով.

Մամիկոն Գէորգեան Քարծախեան:

Իմ հարը քարհան, քու հարը քարծախ. դու
հար մար չունիս, ես որդի չունիմ. ես
տղայ կուղէի որ առուտուրի դնեմ, դուն պա-
պայ կիմտուէիր որ օգնէ քեզի. ասկէց ալէկ
յարմարութիւն չըլլար. արի ձեռքս պագ:
(Ինքն ալ դուխը կտափնէ): Ա՛լ ասկէց վերջը իմ
զաւակս ես: Ստակս շատ, անունս մեծ, տուն,

տեղ, պախչայ, ալայ բանը հազիր. սալթը
դուն նայէ որ խօսքէս չեւլիս. տունի մէջ
պէտք եղած խրղմէթը ընես, աչքս մանես.
— Ինծմէ ետքը ունեցած չունեցածս ալայն
ալքուկդ կըլայ:

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Աղա, ես ալ ասկէց ետքը յատուկ ծնողի
տեղ կընդունիմ ձեզ. միայն թէ մէկէն չհա
նէիք վարժատունէն:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Նայէ նայէ, աս խօսքիդ մէջ մեծ պակ-
սութիւն կցուցընես. մէյմը առաջ աս գիտ-
ցիր թէ՛ հար մը որդուն հիչ գէշ կուզենայ:

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Ոչ. ոչ, պապայ:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Երկուսումն ալ աս որ, իմ կարծիքովը
ուսում ըսածդ նաֆիլէ (¹) բան է, ու աս խը-
տար կարգըցածդ՝ առուտուրի համար քեզ
խիստ շատ է: Ինչո՞ւ պէտք է ասկէց աւե-
լին, աստղաբան լի պիտի ըլլաս թէ փիլի-
սոփայ, կամ թէ կուզիս որ կարգմունքիդ

(¹) Ոչինչ:

վրայ աշխարհք զարմանայ : Չոր ու ցա-
մաք ուսումը՝ փոր չի կշտացրներ, տղաս.
քեզի ինչ կասիմ, դուն ան լսէ .

Սուտուրը գըրեցիր ,

Հիսապը լաւ իմացար .

Ըսել է թէ պըղտիկուց

Կարգմունքի մէջ մեծացար :

Սսկէց աւել ինչ պէտք է քեզի :

ՄԱՄԻԿՈՆ .

Հէլպէթ , պապայ , դուք ինծմէն աւե-
լի բան տեսիլ իք աշխարքիս վրայ , աղէկն
ու գէշն ալ ինծմէ շատ լաւ գիտիք : Սսկէց
վերջը՝ ձեր խօսքը թող ըլայ :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ .

Ա՛ֆէրիմ տղաս , ատպէս , ատպէս խելօք
եղիր , ու պապայիդ խօսքին մտիկ ըրէ : Ես
ալ երբ տեսնիմ որ խօսքս աղէկ մտիկ կը-
նես , վաղը մէկալ օրը սնտուկիս մէջը պա-
հած հաղար չէշիտ անթիքաներս ալայն ալ
քեզի կցուցրնեմ . շինտիլիքտայ՝ գնա ծան
տուր Մելքոյին , ու դուն ալ հետը պարա-
պար հոս արիցէք : (Մամիկոնը կելէ եւ Մելքոյին հետ
մէկտեղ շուտով ներս կմտնէ .)

ՏԵՍԻԼ Ե.

ԱՌԱՋԻՆՔԻՆ ԵՒ ՄԵԼՔՈՅ.

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Հաճէ, Մեւքոյ. գնա աշխանայէն փլաթօքը ան ու արի հետս պարապար պաղար երթանք, որ հօրսուկը ուտելու համար քիչ մը բան առնունք, զէրէ ասօր օխտընճի օրն է, որ պասի սէպէպէն պաղար չիմ գնացած:

ՄԵԼՔՈՅ.

Աղա, աշխանան փլաթօք կնյ որ:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Հաճէ, հապա ան իմ սեւ փլաթօքս ինչ եղաւ:

ՄԵԼՔՈՅ.

Աղա, ան ալնյ-մալայ պատըռտուիլ էր:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Հաճէ, քեզի ո՞վ կասէ որ նիփ-նօր է.—ես փլաթօքս կասիմ բեր:

ՄԵԼՔՈՅ.

(Վախնաւ ձեւացնելով.)

Աղա, խիտ գէշ եղիլ էր, թապլեցի⁽¹⁾:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ, (բարկացած.)

Հէ, թապլեցիբր (ծառային մօտենալով ու հաղուստէն քաշքրշելով.) Հաճէ, դուն իմ տոնս կբան-

(1) Դուրս ձգեցի:

դիս, դուն իմ մնալս կմարիս. — քու
մնալսդ մարի... Տասուերկն տարի եղաւ
որ ան փլաթօքը իմ ձեռքս էր, շինող աշ-
խանան ընկաւ տէ, գէշ եղաւ: — Շիտակն
ըսէ, հաճէ. պէլքի կորուցիւր:

ՄԵԼՔՈՅ.

Աղա, էկէր շիտակն ասիմ, չիս ծեծիր:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ,

Չէ, չէ:

ՄԵԼՔՈՅ.

Աղա, մեր դրացի Գիրքորին տղան ասաց
որ, ես աշխանան չեղած իքէնս՝ իրենց
Առափքան⁽¹⁾ քուխնայէն տարիլ է ու ալայ-
մալայ⁽²⁾ պատրուտիլ է:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ,

(Սաստիկ ներանալով.)

Ի՛նչ ի՛նչ... Առափքան, շննը պատրուտիլ
է. կեցիր անդգամ, ես քեզի շինող կցուցը-
նեմ պատրուտիլն ի՛նչպէս կըլայ... (Քարհանուր
մահճակալի վերի կողմը դրած բարակ փայտը ձեռքն առնելուն
պէս՝ Մեւքոն ասդին անդին ընկնելով կիսխչի, Քարհանուրն
ալ ետեւէն. իսկ Մամիկոնը՝ մինչդեռ զարմացած կնայի, վա-
րագոյրը կիջնայ):

(¹) Շունի անուն:

(²) Բոլորովին:

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԵՐՐՈՐԴ.

— 93 —

ՏԵՍԻԼ Ա.

(Քարհանովի տունը անփոփոխ կմնայ, եւ վարագոյրը
բացուելուն պէս՝ կըսէ Մամիկոնը.)

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Պապաս էփէյի ^(¹) բարկացող է ամա, Աս-
տուած վերջը բարի ընէ . . . Մէկ մէկ ա-
տեն միտք կանխմ, որ ձգիմ փախչիմ. մէմալ
կասիմ որ հօրքուրս՝ անոր ինչպէս մարդ ե-
ղածը չիգիտնալով՝ կէնէ ինծի պիտի ընէ
խապահաթլը ^(²) : Հոս կենամ, մէկ պէլայ, ել-
լիմ՝ ուրիշ պէլայ. շիտակն ըսեմ, ես ալ
չիգտիմ ինչ արածս : Անկէց պաշխայ, աս
երկուսում օրն է որ վրաս ջերմի պէս բան
մը փէյտայ եղիլ է, սայմա կմըսիմ. տունն
ասիս, հիչ չին վառիր : (Սողին անդին նայելով.)
Բան մ'ալ չկայ որ վրաս առնում ու քիչ մը
տաքնամ : (Նուրսէն ոտքի ձայն կուգայ.) Հանա, պա-
պաս կուգայ, տեսնինք պազարն ինչ ըրաւ :

(¹) Բաւական :

(²) Յանցարոք :

ՏԵՍԻԼ Բ.

ՄԱՄԻԿՈՆ ԵՒ ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Ասպէս ալ թանկութիւն կը լայ . . . Աստուած ինա մաթրապազներուն ⁽¹⁾ պէլաները տայ. անոնց սէպէպով՝ ալայ քանի գինը երեք խաթ եղիլ է. սրտեղ է մեր առջի ատենի հօխան մէկ քափիք սօխը. սրտեղ է շինտի ողորմած հոգի Հաճի Մաթոսին ասկէց իթսուն տարի առաջ նախ ըրած ⁽²⁾ 100-ը հինգ քափիք հաւկիթը, որ գերեզմանաքարին վրան գրել տալով՝ թանկ է տէյին՝ գանգատ կընէ, ու «ասկէց ետքը՝ թող պարծենայ, կըսէ, աղէկ տուն նայողը». ուր է, մէմը աչքդ բանայիր ու տեսնէիր թէ շինտղ հաւկիթին մէկը մէկ քափիքով պիլէ դժար կգտնուի: Ո՞վ լսիլ է որ սոխին ֆունթը երկու քափիք ըլայ, միսին հօխան տասնըհինգ քափիք, քարթօֆին հօխան ութը քափիք, օրթա խարէր ⁽³⁾ ալիւրին փութը մանէթ ու կէս, լոպիան ասիս՝ հօխան տասնօխթը քա-

(1) Գիւղացիներէն աժան գնով առնող ու քանկ ծախող մարդոց տրուած անուն:

(2) Պատմած:

(3) Միջակ:

փիլք . հապա փէթրուշքան , ալ մ'ըսեր , կա-
պոցը մէկ քափիլք , ան ալ անպէս' որ վեր
վերուցած իքէնդ , չիս իմանար որ ձեռքիդ
մէջը բան կայ : Էնճամբը ⁽¹⁾ , ինչ գլխա-
ցաւութիւն անիմ . կովի ճիկարէն աժան
բան չգտայ պաղարը . իրէք քափիլքի բան
առի , շէն կենայ Ս.գամաթ աղան , անպէս
մեծ կտրից որ քանի մը օր կէջինմիշ ⁽²⁾
ըլալու ձեռք պիտի տայ : (Մամիկոնին դառնալով .)
Հածէ , քեզ ինչ եղիլ է որ գունդ փախիլ է :

ՄԱՄԻԿՈՆ .

Պապայ , ասօր երկուսում օրն է որ վրաս
տաքութիւն կուգայ . շինող ալ կմըսիմ :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ .

Կմըսիս նէ' ինչո՞ւ չիս ասիր որ սօպան ⁽³⁾
վառէ : (Ռէպի դուռը նայելով) — Մէլքոյ :

ՄԵԼՔՈՅ .

Հրամէ , աղա :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ .

Հածէ դնա փատ բեր սօպան վառէ :

(1) Վերջապէս :

(2) Անցնելու :

(3) Հնոց , կրակարան :

ՄԵԼՔՈՅ.

Աղա, ասօր չորսում օրն է որ ճղիլ⁽¹⁾
 չունինք: Փատերնիս ալ ամիս մը կայ որ
 մընցիլ է:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

է զարար չէ. գնա մեր պախչայէն քիչ
 մը չոր խոտ ժողվէ վառէ, մինչեւ որ աս
 օրերս առնում:

ՄԵԼՔՈՅ.

Աղա, պախչան անպէս թէմիզցուցիլ իմ
 որ ճարի համար մէկ հատիկ խոտ փնտռիս
 նէ՛ չես գտներ:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Անպէս է նէ, դրացիներն պախչան նայե-
 լու է, էկէր⁽²⁾ ինքը հոն չէ, գնա քիչ մը
 անկէց ժողվէ:

ՄԵԼՔՈՅ.

Աղէկ, աղա:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Մամիկոն, դո՛ւն ալ գնա որ քիչ մը շատ
 ժողվիք:

(1) Փայտի մանրուցք:

(2) Եթէ:

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Պապայ, պախչային տէրը էկէր վրաներս
հասնի՝ ինչ անինք :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Ան ատենը ըսէք որ դուք ձեզմէն գնացիլ
իք պախչային դէշ խոտերը թէմիղցընելու :

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Շատ աղէկ, պապայ. (կեւեն) :

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

(Ժողովրդեան դառնալով.)

Հապա, ալայ բանը պէտք եղածովը էկէր
ստակ տաս առնուս, անոր ծարր ուր կհաս-
նի : Քանի մի որ պախչային չոր խոտերը
կվառինք, քանի մի որ առանց վառելու
կանցնինք, քանի մի որ ալ դրացինին պախ-
չայէն կժողովինք, կըլնայ կերթայ. ստակ ըսա-
ծըդ՝ ձեռքի աղտ է, մէկ երկուս լուացիր՝
կեւէ կերթայ. բանը անոր պահելը գիտ-
նալն է, գիտնալը :

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՔԱՐՀԱՆՈՎ, ՄԵԼԻՅՈՅ ԵՒ ՄԱՄԻԿՈՆ.

ՄԵԼԻՅՈՅ.

(Թանջոց տալով ներս կմանէ չոր խոտը ձեռքին.)

Բերինք աղա, սօպան վառինք:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Սօպան իրկուներ կվառինք: — Դուն աս
ըսէ թէ՛ Մամիկոնն ալ բերա՛ւ:

ՄԱՄԻԿՈՆ.

(Զոր խոտը ձեռքին ներս մտնելով.)

Պապայ, ես ալ աս խըտարս բերի:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Ա՛ֆէրիմ տղաս. — մարդ չտեսա՛ւ:

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Պախչային տէրը թէկարան ^(¹) դուռը
բացաւ որ մեր սէմթը գայ. մենք ան սահա-
թին խոտը առնելն ու փախչելը մէկ ըրինք:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Ա՛ֆէրիմ տղաքս, ատպէս աչքաբաց ըլա-
լու է: — Ես, Մամիկոն, ասօր զառաֆ Մա-
թոսին պիտի երթամ, դուն տունը կեցիր(¹) Հագիւ քի:

մինչեւ իմ գալստ, ու նայէ որ դուռը չկըպ-
ղած՝ դուս չեւախա :

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Շատ աղէկ, պապայ, դուք միամիտ եղիք.
Ես աղէկ կհայիմ :

(Քարհանուլը կեւէ) :

ՏԵՍԻԼ Ե.

ՄԱՄԻԿՈՆ ԵՒ ՄԵԼՔՈՅ.

ՄԵԼՔՈՅ.

Շէյթան կիթտի, մէյտան պիղէ գալտի:
Ամա մարդ հա՛, ասոր պաղարէն մինչեւ
իրեք քափիքի ճիկէր առնուլը՝ քառսուն
մարդու հետ կռուեցաւ. — աս թանկ է, ան
թանկ է. աս քիչ է, ան պղտիկ է : (Դառնալով
առ Մամիկոն.) Ճանրմ, Մամիկոն, աս մեր աղան
շատ նէքէս (¹) մարդ է :

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Ի՞նչպէս :

(¹) Կծծի, ազահ :

ՄԵԼՔՈՅ.

Երեկ իրկուան չրախ չկար ու մուխը տեղը մնացիլ էի. գնացի «Աղա ըսի» աշխանան մուխ է, չրախ չունիմ: — Հաճէ՛, ըսաւ, փալթօյիս քակուած տեղը կարեցիր: — Ան ցորեկը լմընցուցի, ըսի: — Անպէս է նէ՛ շինող բան չունիս, ըսաւ, ինչ պիտի ընես չրախը. գնա պառկէ՛, երբ պէտք ըլլաս նէ՛ ծան կուտամ կուգաս»: Աս խօսքին վրայ իմիս սիրտս ելաւ. «Աղա, ըսի, ճամբան խիստ մուխ է, ինչ անիմ: — Տաճա կխօսիս, կորսուէ՛ սըտեղէն. քէօռ ըլայիր նէ՛ ինչ պիտի ընէիր» կանչեց. ու ես ալ վախճալէն փախայ, գնացի, — մեղքս ինչ պահիմ, — դրացինին աշխանայէն երկու չրախ գողցայ, մէկին կէսը երեկ վառեցի, մէկուկէսն ալ տաճա կեցած է:

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Ատ ալայը աղէկ ամա, դրացինին աշխանայէն չրախ գողցածդ աղէկ չէ ու:

ՄԵԼՔՈՅ.

Ի՛նչ բանի համար աղէկ չէ:

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Անոր համար որ մեղք է:

ՄԵԼԻՑ.

Ի՞նչ կասիս, Մամիկոն, աղան անցած օրը
 ինձի ղրկից որ թօփալ Մեղքումենց ազպա-
 րին ֆըջիէն քիչ մը քացախ դողնամ, բերե-
 լէս ետքը՝ «Աղա, ըսի, մեղք չէ ասըրածս :
 — Ատոր մեղքը իմ վիզս ըլայ, ըսաւ. դուն
 սրբան կրնաս՝ բեր » :

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Օ՛՛, ատ դէշ բան է : Ես ատոր, շիտակն
 ըսեմ, չհաւնեցայ :

ՄԵԼԻՑ.

Ի՞նքզ ալ գողութիւնի դնացիր ու, չհաւ-
 նեցաս որն է :

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Հաճէ, Երբ :

ՄԵԼԻՑ.

Հապա ասորումն չոր խոտ բերածդ ինչ
 բան էր :

ՄԱՄԻԿՈՆ.

(Քիչ մը մտածելով.)

Հաճէ, շիտակ կասիս, ան ալ գողութիւն
 էր, հապա ինչ էր :

ՄԵԼՔՈՅ.

Ան տաճա թնչ, ան երկուսում օրն էր
անպէս ըրաւ, տաճա տաճա քանի մի օր
կեցիր, նայէ ինչէր կտորվիս

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Անպէս է նէ՛ եկածովը ես ալ չիմ կե-
նար, — կելլիմ քովէն :

ՄԵԼՔՈՅ.

Մամիկոն, քեզի մէկ բան մ'ըսեմ :

ՄԱՄԻԿՈՆ.

է թնչ :

ՄԵԼՔՈՅ.

Խեւ կըլաս, էկէր ելլիս : Դուն ալ գիտ-
ցար շինող որ ան ստակները մեզի պէս տը-
ղոց գողութիւնովն ու իրեն խղղանճութիւ-
նովը ⁽¹⁾ ժողովիլ է : Հապա թնչ անիս աղէկ է,
գիտիս . . . դուն չիւնքի տունին մէջն իս,
քուն եղած իքէնը սնտուկին բալլիքը առ տէ՛
ստըկին տօպրակը հանէ, բեր ինծի, ու իմիս
չինիի կտորներով լցած տօպրակս տար
անոր տեղը դիր. մէկալում օրը քովէն կել-

(1) Նախանճոտ :

լինք ու փայ կանխնք մէջերնիս : Յետոյ կեր-
թանք Մարկ

ՄԱՄԻԿՈՆ.

(Մեւթոյի խօսքը կտրելով.)

Հաճէ, ոտքի ծան կուգայ, անլէհալըմ⁽¹⁾
պապան է, շուտ ըրէ եւ, որ քեզի տահա
սրտեզս չտեսնէ :

ՄԵԼՔՈՅ.

Էկէր տեսնէ, կասիմ, օտան⁽²⁾ կաւլէի.
դուն նայէ որ ըսածս չմոռնաս : (Կեւէ Մեւթոն.)

ՄԱՄԻԿՈՆ.

(Ժողովողեան.)

Կեցիր, ես սուտէն քուն ըլամ, նայինք
գայ նէ՛ ինչ կըսէ. (Կալաւէ):

(¹) Կերեւի բե. — կարծեմ :

(²) Սենեակը :

ՏԵՍԻՒ Զ.

ՄԱՄԻԿՈՆ ԵՒ ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

(Ներս մտնելով.)

Ո՛հ, յողնեցայ (թանջելով). գեոթինն անց-
 նէր զառաք Մաթոսը տէ՛ խալսէյինք...
 Ասպէս ալ անաստուած մարդ կըլնայ ա-
 ճապ... ոչ ստակս կուտայ որ խալսիմ, ոչ
 ալ պարտք չիմ կասէ, որ ձեռքերս լուամ տէ՛
 ետ կենամ: (Մամիկոնին դառնալով.) Նայէ նայէ,
 իսա տղան ալ քուն կըլայ... Մամիկոն, Մա-
 միկոն: (Մամիկոնը իբր թէ քունէն կելէ եւ խկոյն ոտքի
 կանգնելով՝ ուշադրութեամբ կլսէ.) Հերիք եղաւ քուն
 եղածդ. ել տունը նայէ տէ՛ քիչ մ'ալ ես
 պառկիմ (ձէպի բաները բարձի տակը կռնէ):

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Հրամէ պապաս, հրամէ, գէրէ ձեր չար-
 չարանքը քաշելու բան չէ:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Հապա տղաս, ծածկէ վրաս. թող քիչ
 մը պառկիմ:

ՄԱՄԻԿՈՆ.

(Մած կեւէն յետոյ խաչակնքելով.)

Անշարժ եղիցիս մինչ ի բացումն դան-
ձարանիդ:

ՄԵԼՔՈՅ:

(Նուռին կէսը բանալով.)

Մամիկոն նա տօպրակը (¹):

ՄԱՄԻԿՈՆ.

(Ցած ձայնով.)

Կեցիր առաջ բալիքը փնտռիմ. (քանի մի
տեղ նայելէն յետոյ՝ կերթայ բարձին տակէն զգուշութեամբ
կհանէ, եւ) գտայ, գտայ. (Քարհանուլին դառնալով.)
տես քու գլխուդ ինչ կըրիմ: (Նուտով սնտուկը
կբանայ, եւ տօպրակը փոխելէն ու Մեւթոյին տակէն յետոյ բա-
նալին տեղը կղնէ):

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

(Երազի մէջ Մաթոսի հետ կուռելով.)

Յայ անիծած Մաթոս. էկէր սլարտք տա-
լը չես գիտեր, ինչո՞ւ կառնուս, անա-

(¹) Ա՛ն. տօպրակը:

մօթ * Չէ, անկէց 50 բուսկի դուն
 հիչ տուած չիս . . . ** ինչպէս ինչպէս .
 որոն գլոխը կը արդիս, զայիւր համ ստակ
 տամ, համ գլոխս ջարդիս . . . *** դուն .
 շինող ես փոլիցան . . . **** վնյ մէջքս, ****
 վնյ վիզս, վնյ գլոխս . (այս վերջինը մշակու
 ձըր կհանչէ, որ քունէն կեւէ :) Ո՛հ, ոհ . վնյ զառաֆ

* (Մամիկոնը ժողովրդեան կամաց ձայնով կըսէ .) Էրա .
 ծին⁽¹⁾ մէջ՝ զառաֆ Մաթոսին հեա կկուռի
 զայիւր⁽²⁾ :

** (Մամիկոնը կըսէ .) Չայիւր անկէց 50 բուսկ-
 ին տուիլ իմ, կըսէ, զառաֆ Մաթոսը :

*** (Մամիկոնը կըսէ .) Չայիւր զառաֆ Մաթո-
 սը, « Էկէր ան իմ տուած 50 բուսկիս ին-
 քեար անիս⁽³⁾, կըսէ, գլոխդ կը արդիմ » :

**** (Մամիկոն տու Քարհանով, հեղնական կերպով .)
 Ա՛ֆէրիմ պապաս, էրածին մէջ պիլէ փոլի-
 ցաներու դուները քաշ կուգայ :

***** (Մամիկոնը կըսէ .) Չայիւր փոլիցայի ա-
 նունը բերնէն Էլածին պէս՝ թմփոցը կո-
 խից զառաֆ Մաթոսը :

(1) Երագ :

(2) Կերեւի բէ :

(3) Ուրանաս :

Մաթոս, Աստուած պէլատ տայ, ալայ իա-
պուռղաներս (¹) կտըրտեցիր . . . (ատէին ան-
դին նայելով, ու իբր թէ քիչ մը ինքն իրեն դալով.) —

Մամիկոն :

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Հրամէ, պապայ :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Հածէ, մարդ չեկան հոս :

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Ոչ, պապայ. ինչ մարդ պիտի գար :

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Անպէս է նէ՛ երազ էր տեսածս. թիւ
երեսիդ, զառաֆ Մաթոս : (Քիչ մը մտածելէն յետոյ.)
Գնա Մամիկոն, Մեղքոյին ըսէ որ պապան
ելաւ, թող կերակուրը հազիր ընէ :

ՄԱՄԻԿՈՆ.

Շինող, պապայ : (Կելնէ.)

(¹) Ոսկոռներս :

ՏԵՍԻԼ Է.

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

(Մնտուկին քովն երթալով.)

Իմ հոգիս, իմ ճանս. աս քանի ատեն է
որ վրադ չիմ նայած. (Մնտուկը կբանայ եւ տուրակը
վեր ե վար ձգելով՝ կբտէ.) Ո՛հ իմ տեսօքս, իմ աչքիս
լուսը . . .

Փող — աշխարհ շինող,

Փող — իմ հոգւնյս ցող.

(Այս ըսելէն յետոյ երկբայական կերպով ձեռքովը կշարի տու-
րակը եւ նուրբ կերպով ականջ դնելով՝ կբտէ ջինի կտորնեքուն
բաղաձայն հնչմունքը, որով եւ չհաւատալ ձեւացընելով՝ նո-
րէն վեր ե վար կձգէ տուրակը հետագայ խօսքերն ասելով.)

Փող — անուն հանող.

Փող — լեզու տը

(Լեզուն կկապուի եւ տուրակը ձեռքէն վար ձգելով՝ ինքը
շնչապարս յատակին վերայ կընկնի.) Քառանկ, քա-
ռանկ (կանչելով: Նրացիները խելոյն կժողվրտին, եւ մե-
կէն մարդ կուղարկեն որ փոշիցայէն քվարթալնի կանչեն):

ՏԵՍԻԼ Ը.

ԳՐԱՅԻՔ, ՄԵԼԻՔՈՅ, ՄԱՄԻԿՈՆ, ՔԱՐՀԱՆՈՎ,
ՔՎԱՐԹԱԼՆԻՅ ԵՒ ՏԱՍՆԱՊԵՏՔ ՓՈԼԻՑԻԱՅԻ :

ՔՎԱՐԹԱԼՆԻՅ.

Что случилось съ Меликъ Калустичемъ? (¹)

ԳՐԱՅԻՆԵՐԸ.

Обокрали его. (²)

ՔՎԱՐԹԱԼՆԻՅ.

Когда? (³)

ԳՐԱՅԻՆԵՐԸ.

Когда онъ спалъ. (⁴)

ՔՎԱԼԹԱԼՆԻՅ.

Кто у него находился въ то время? (⁵)

ԳՐԱՅԻՆԵՐԸ.

Эти мальчики. (⁶) (ՄԵԼԻՔՈՅ ՈՒ ՄԱՄԻԿՈՆԸ ԳՈՒՅՐՆԵՐԸ.)

(¹) Ի՞նչ եղել է Մելիք Գալուստիչին :

(²) Բաները գողցել են :

(³) Ե՞րբ :

(⁴) Քույն եղած ատենը :

(⁵) Ան ատենը ո՞վ կար քովը :

(⁶) Այս տղաքը :

ՔՎԱՐԹԱԼՆԻՅ.

(Տանապետներուն.)

Взять ихъ и сейчасъ-же арестовать. Видишь, разбойники до чего добрались! ⁽¹⁾ (Տանապետները քաշքռելով կտանեն տղաքը. իսկ Քարհանովը իբր թէ քեջ մը շունչ առնելով.)

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Տարէք, տարէք առ ըաղպօյնիկները ⁽²⁾, ճանները հանեցէք: Իմ սորվեցուցածը իմ գլխոս բերին:

ԳՐԱՅԻՆԵՐԸ.

(Քարհանովը վերցընելով.)

Մեղիք Գալուստիչ, ել, ել տեղէդ, զարար չէ. ան տղայութիւն մըն է, արիւ ին. հէլպէթ դուն քո ստակդ երբ ըլայ՝ կառնուս:

ՔԱՐՀԱՆՈՎ.

Ո՛հ, մի՛ ըսէք... խապահաթը ⁽³⁾ իմինս է, իմինս. ես եղայ իտա տղոց աղպէսնակ ըլալուն սէպէպը, ղէրէ ինքս ալ աշխարհիս ունայն սիրոյն խաբուելով՝ բոլոր կեանքս փճացուցի: (Այս խօսքէն յետոյ՝ ծանր ու զըջական եղանակաւ կասէ ծլատի երգը):

(1) Տարէք գիրենք, եւ իսկոյն փակեցէք: Կտեսնես առագակները ինչ բաներ կընեն:

(2) Առագակները:

(3) Յանցանքը:

ԺԼԱՏԻ ԵՐԳԸ.

(Հատ եղանակին .)

- ,, Երկինք զբարբ ակնարկեն ,
 ,, Նահապետն ի սիրտ ցրնծայ .
 ,, Զանձն Աստուծոյ ի նրէր ,
 ,, Որ եւ կենօք ճոխանայ :
 ,, Աստուածապաշտն ի յասպարեզ ,
 ,, Գոռոզն ինքնին կորանայ : “

1.

Ունայն սիրով աշխարհի
 Կեանքս անցուցի զուր տեղը ,
 Սուտ ըստըկին խաբւելով՝
 Հասայ մինչեւ այս տեղը :
 Ինձ ձեզ առէք դուք օրինակ ,
 Ժլատի վերջն է այս տեղը :

(Գրացիներն ի միասին .)

Մենք քեզ առնունք մեզ օրինակ ,
 Ժլատի վերջն է այդ տեղը :

2.

Ծանօթք ինձի կասէին ,
 Փող սիրելէն դարձ արի .
 Ես հակառակ այն խօսքին
 Կացայ մինչեւ այս տեղը :
 Ինձ ձեզ առէք դուք օրինակ ,
 Ժլատի վերջն է այս տեղը :

(Գրացիներն ի միասին .)

Մենք քեզ առնունք մեզ օրինակ ,
Ժլատի վերջն է այդ տեղը :

3.

Գողցան ձեռքէս փողերըս ,
Պակսեց գընաց օրերըս ,
Եւ այն ժամուն հարուածը
Մընաց սըրտիս մէջ տեղը :
Ինձ ձեզ առէք դուք օրինակ ,
Ժլատի վերջն է այս տեղը :

(Գրացիներն ի միասին ընդ ժլատին .)

Այս մեզ լինի միշտ օրինակ ,
Ժլատի վերջն է այս տեղը :

(Պարագայրը կիջնայ .)

Վ Ե Ր Ձ .

երկիր « անուանելով իրաւամբ մեր Հայաստան աշխարհը », Ո՞ր Հայու
սիրտը, — կասէ, — մագնիսական զօրութենէն աւելի սաստիկ փա-
փաքանօք չընդգտիր դէպի այն նուիրական երկիրը՝ յորում կերեւի
ամպարերձ Մասիսը, — այն մարդկութեան երկրորդ խանձարուրքը,
ուստի ութ անձինք իջանելով՝ բոլոր երկիրս բազմամարդեցին : — Ո՞ր
Հայու սրտէն արտասուաց աղբիւրներ չեն բղխեր արդեօք, երբ միտ-
քը բերէ Հայաստանի հոյակապ քաղաքներուն ու Թագաւորական
պալատներուն աւերակները, նորա անմատոյց լեռնագագաթ բեր-
դերը, նորա հաստակառոյց կամարակապ կամուրջները, սանդխա-
տոր ջրհորները, գեանափոր ջրանցքները, անհամար եկեղեցիները,
վանքերն ու մատուռները Հայաստանի կողմերը քառասուն
տարիէ հետէ եւրոպացիք նորանոր ճանապարհորդութիւններ անե-
լով՝ կզարմանան նորա նախնի անուններովը հնացած ու մնացած
քաղաքներուն ու գիւղերուն վերայ, նորա երկնաձեւ լեռներուն, բիւ-
րեղանման ժայռերուն, եղեմական քառավտակ գետերուն, քաղցր
եւ աղի ծովանման լճերուն, անթիւ առուակներուն, ականակիտ
աղբիւրներուն, ջերմ եւ ցուրտ հանքային ջրերուն, մեծաշառաց քա-
րավեժ հոսանքներուն, հրահալելեաց հանքերուն, գեղեցիկ հովիտ-
ներուն, ամենաբոյս դաշտերուն, պտղաւէտ անդաստաններուն ու
այգիներուն, եւ անուշահոտ ծաղիկներուն վերայ « եւ այլն :

 Այս գրքերէն, ինչպէս նաեւ ԺՎԱՏ կատակերգութենէս (որոյ դինը
50 կողէկ է), եւ ՍՂՕԹԱՄԱՏՈՅՑ գրքէն, որ 25 կողէկի կվաճառուի, հեռաւոր
քաղաքներէ դնել ցանկացողները՝ կարող են իւրեանց դրութիւնը հետադայ
հասցէիւ յուղարկել: Управлющемоу Типографію Армянскаго Хамбосскаго
Училища, Ивану Абрамову Терз-Абрамову, вѣ Θεοδοσίῳ. — ճանապարհի
ծախքը մենք կվճարենք.

ՏՊԱԳՐԵԼՈՒ ՊԱՏՐԱՍՏԱԾ.

3.) ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԱՅ, հանդերձ
համառօտ պատմութեամբ արժանայիշատակ անձանց՝ գործոց եւ իրաց
մերս ուղղափառ Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ, ի պէտս զարգացեալ
դասուց ուսումնարանաց Ազգիս :

4.) ԱՐՇԱԿ ԵՒ ՇՍՊՈՒՀ, ողբերգութիւնն հինգ արարուածով:

ԳՐԶԻ ՏԱԿ Է

ԵՒ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԾԱԽՈՒՑ ԿՈՂՄԱՆԷ
ՉԵՌՆՏՈՒՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐՕՏ.

5.) ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿ ԲՍՈՍՐԱՆ ՅՍՏՈՒԿ ԱՆՈՒԱՆՅ (¹), յորում կգտնեն ընթերցողք ոչ միայն Ս. Գրոց, աշխարհագրական եւ դիցարանական անուանց վերայ չափաւոր տեղեկութիւններ, այլեւ հին եւ նոր ժամանակի մէջ պատահած նշանաւոր՝ օտար եւ ՄԵՐԱԶՆԵԱՅ անձանց վերայ ուշադրութեան արժանի կենսագրական պարզ պատմութիւններ:

(¹) Энциклопедический Словарь собственныхъ именъ.

ԱՅԺՄ ԿԸՏՊՈՒԻՆ — (15 Մայիսի 1867.)

1.) ՆՈՐ ԵՒ ԶՈՒՍՐՃԱԼԻ ԸՆԹԵՐՅԱՐԱՆ Հայերէն լեզուի, ի պէտս դպրոցաց եւ ուսումնարանաց Ազգիս, գրեալ ի Յովհաննէ Գալստեան, յուսուցչէ Խալիբեան Աստուծաբանի Ազգիս Հայոց:

2.) ՕՐԱՑՈՅՑ 1868 նահանջ Թուականին Գրիստոսի, հանդերձ ազգային եւ բազմաւեաակ կենցաղօգուտ տեղեկութեամբք:

18395

2013

